

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2012 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi julkisista hankinnoista ja palveluja koskevista käyttöoikeussopimuksista

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 3 päivänä maaliskuuta 2012 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi julkisista hankinnoista ja palveluja koskevista käyttöoikeussopimuksista (U 14/2012 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Markus Seppelin, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Katariina Huikko, Suomen Kuntaliitto
- kehittämisspäälikkö Kirsi Väättä, SOS-TE Suomen sosiaali ja terveys ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotusten tavoitteena on hankintamenettelyjen yksinkertaistaminen, julkisten hankintojen strateginen käyttö, pk-yritysten aseman parantaminen ja hankintamenettelyjen hallinnon kehittäminen. Komissio ehdottaa muun muassa sosiaali- ja terveystalouden hankintamenettelyjen kehittämistä ja niiden kilpailuttamiselle asetettujen kynnsarvojen nostamista. Sosiaali- ja terveystalouteen komissio ehdottaa 500 000 euron kynnsarvoa ja sitä, että tätä suurempiin hankintoihin sovelletaan ainoastaan avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun perusperiaatteita.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa julkisia hankintoja sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoja koskevien direktiiviehdotusten tavoitteita, koska ne keskittyvät keskeisiin sääntelyn kehittämistarpeisiin myös kansallisella tasolla. Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että ehdotetut direktiivit koskisivat edelleen vain julkisten hankintasopimusten ja käyttöoikeussopimusten tekomenettelyjä eivätkä näiden sopimusten sisältöä, jonka määrittely kuuluu kunkin jäsenvaltion hankintayksiköiden harkintavaltaan. Ehdotustenkin mukaisessa sääntelyssä hankintayksiköille jäisi toimivalta päättää, mitä tavaroita ja

palveluita ja millä ehdoin he hankkivat ja mitä urakoita teettävät.

Hankintamenettelyjen yksinkertaistaminen entistä täsmällisempien ja selkeämpien säännösten muodossa kokoa laajassa ja hajanaisessa oikeuskäytännössä esitetyt linjaukset yhteen. Ehdotusten sisältämien uudistusten kautta laajentuneet hankintamenettelyt näyttäytyvät hankintayksiköille rajoitusten sijasta entistä näkyvämmiin mahdollisuuksiin. Erityisesti neuvottelumenettelyn käyttöalan laajentumisen voidaan katsoa antavan hankintayksiköille nykyistä laajem-

mat mahdollisuudet toteuttaa hankintoja tehokkaasti monimutkaisissa hankinnoissa, kuten esimerkiksi palveluhankinnoissa ja ICT-hankinnoissa. Ehdotusten voidaan nähdä selkeyden lisäämisen muodossa vähentävän tulkintaerimielisyyksiä ja siten valituksia sekä osin nopeuttavan, joustavoittavan ja vähentävän byrokratiaa hankintayksiköissä. Sääntelyä yksinkertaistettaessa on kuitenkin tärkeää pitää huolta siitä, ettei samalla mahdollisteta syrjintää tai muuta sääntöjenvastaista menettelyä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Julkisia hankintoja koskevan direktiiviehdotuksen tavoitteena on sääntöjen yksinkertaistaminen tehokkuuden ja tuloksellisuuden lisäämiseksi. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin perusteltuna sitä, että direktiiviehdotukset koskevat edelleen hankintamenettelyjä eivätkä sopimusten sisältöä, joka jää hankintayksiköiden harkintavaltaan. Sääntöjä uudistamalla voidaan julkisia hankintoja käyttää paremmin tukemaan yhteiskunnallisia tavoitteita, kuten esimerkiksi sosiaalisen osallisuuden edistämistä ja korkealuokkaisten sosiaalipalvelujen järjestämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen erityisluonne otetaan ehdotuksissa aikaisempaa paremmin huomioon.

EU:n hankintalainsäädännön vaikutusarviointi on osoittanut, että muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluilla on erityisominaisuuksia, joiden vuoksi niihin ei komission mukaan ole tarkoituksenmukaista soveltaa hankintadirektiivin tavanomaisia menettelyjä. Komission mukaan näiden palvelujen jäsenvaltioiden rajat ylittävä ulottuvuus on niiden luonteesta johtuen vähäinen. Komissio ehdottaa sosiaali- ja terveyspalvelujen kilpailuttamisvelvoitteen kynnysarvon nostamista nykyisestä 200 000 eurosta 500 000 euroon. Suomessa näille hankinnoille on säädetty selvästi direktiivin mahdollistamaa alempi 100 000 euron kynnysarvo.

Valiokunta pitää erittäin kannatettavana sosiaali- ja terveyspalvelujen kynnysarvon korottamista vähintään komission ehdottamaan 500 000 euroon ja toteaa, että työvoimavaltaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen hankintakokonaisuuksien hinnat nousevat usein yli ehdotetun kynnysarvon. Komission ehdottamaa kynnysarvoa korkeampaa arvoa voidaan pitää perusteltuna, koska komissionkaan mukaan arvoltaan alle yhden miljoonan euron sopimuksiin ei liity jäsenvaltioiden rajat ylittäviä intressejä. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että erityisalojen direktiiviehdotuksessa kynnysarvoksi sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnalle on edellä mainitulla perusteella ehdotettu miljoona euroa.

Komissio ehdottaa, että kaikki yli 500 000 euron hankinnat on jaettava osiin tai perusteltava, miksi jakoa ei tehdä. Valiokunta pitää sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamisen kannalta myönteisenä, että direktiiviehdotuksissa pyritään parantamaan pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin. Pk-yritysten kannalta keskeistä on myös kilpailuttamismenettelyjen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen.

Komission ehdottaman kynnysarvon ylittävään hankintoihin sovellettaisiin vain yleisiä avoimuuden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita. Lisäksi tulee varmistaa, että hankintaviranomaisilla on mahdollisuus soveltaa erityisiä laadullisia perusteita palveluiden tuottajien valin-

nassa. Erityisesti tulee ehdotuksen mukaan ottaa huomioon palvelujen laatu, jatkuvuus, esteettömyys, saatavuus ja kattavuus, eri käyttäjäryhmien erityistarpeet ja käyttäjien osallistuminen. Valiokunta pitää näiden laatukriteerien huomioon ottamista sosiaali- ja terveystalouden hankintamenettelyissä keskeisenä tärkeinä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota siihen, että kilpailutamisvelvoite on Suomessa asetettu huomattavasti laajemmaksi kuin EU:n hankintadirektiivi edellyttäisi (StVL 2/2009 vp). Pääministeri Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hankintalaki uudistetaan niin, että kuntien suora hankintamahdollisuudet lisääntyvät ja työllisyys- ja terveyspoliittiset, sosiaaliset ja muut laatutekijät sekä innovaatio- ja ympäristöpoliittiset näkökohdat otetaan paremmin huomioon julkisissa hankinnoissa. Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että kansallisia kynnysarvoja nostetaan lähemmäksi EU-direktiivitasoa ja tavaroiden ja palveluiden kansallista kynnysarvoa korotetaan tuntuvasti lähelle EU:n kynnysarvoa.

Hallitusohjelman mukaan selvitetään myös hankintalain soveltamista nykyistä rajatummin tilanteissa, joissa on kyse erityisen haavoittuvien asiakasryhmien (mm. vammaiset, vanhukset,

lapset) pitkäaikaisten tai harvoin tarvittavien palvelujen järjestämisestä. Hankintalakea uudistettaessa huomioidaan myös pienten tuottajien asema ja kielelliset erityispiirteet.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä kansallisen hankintalainsäädännön määrätietoista uudistamista hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden mukaisesti. Valiokunta toteaa, että ehdotettu EU:n hankintasäätely antaa tähän entistä paremmat mahdollisuudet, jotka tulee täysimääräisesti hyödyntää. Valmistelu on tarpeen aloittaa mahdollisimman nopeasti ja se on syytä toteuttaa laajapohjaisesti siten, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset, muut toimijat ja kansalaisjärjestöt ovat valmistelussa mukana. Valiokunta korostaa edelleen hankintaviranomaisten osaamisen kehittämistä erityisesti sosiaali- ja terveystalouden laadun ja jatkuvuuden sekä asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamisen turvaamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyn huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Anneli Kiljunen /sd
jäsen. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Sanni Grahn-Laasonen /kok
Arja Juvonen /ps
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /kok

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /kok
Hanna Mäntylä /ps
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.